

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Heidebaan (Sint-Niklaas, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2022F216
Juni 2022

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert NV
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Kim Aluwé, Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2022

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek.....	7
1.1	Administratieve gegevens.....	7
1.2	Onderzoeksopdracht	9
1.2.1	Doelstelling	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden.....	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie.....	11
1.3.1	Methode.....	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie.....	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie vindplaatsen	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	12
1.3.5	Verstoringshistoriek	12
1.4	Assessmentrapport	13
1.4.1	Introductie tot het projectgebied	14
1.4.1.1	Ruimtelijke situering	14
1.4.1.2	Geplande werken	15
1.4.2	Fysisch geografische en geologische situatie.....	17
1.4.2.1	Landschappelijke situering	17
1.4.2.2	Tertiaire lithostratigrafie	20
1.4.2.3	Quartaire lithostratigrafie	21
1.4.2.4	Bodemvormingsprocessen.....	22
1.4.3	Historische en archeologische voorkennis	23
1.4.3.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	23
1.4.3.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	29
1.4.3.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen.....	30
1.4.3.4	Huidige gebruik en verstoringen	33
1.5	Synthese	36
2	Bibliografie	37

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	15
Figuur 5: verkavelingsontwerp (Bron: opdrachtgever)	16
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 10: Hoogteverloop, NW-ZO.	19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). 21	
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	22
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).	23
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de (archeologie)nota's binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).	27
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	30
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	30
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	32
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	33

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	33
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	34
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	34
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	35

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek. 7

1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

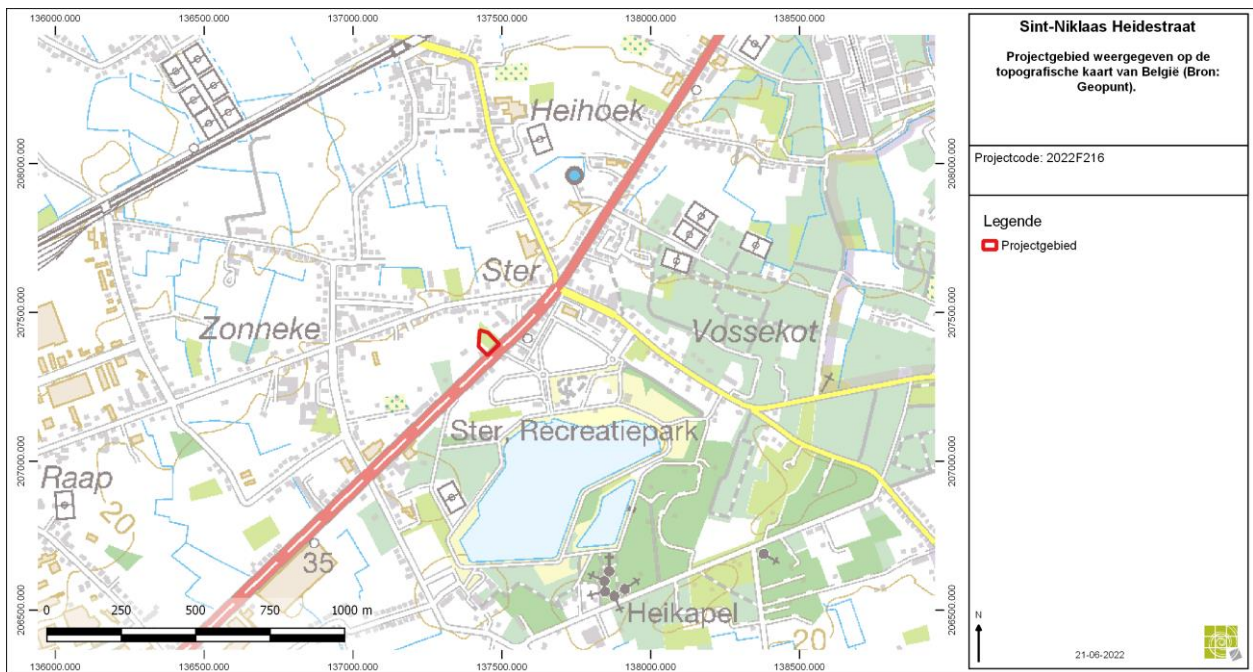
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Sint-Niklaas
	Deelgemeente	/
	Postcode	9100
	Adres	Heidebaan 9100 Sint-Niklaas
	Toponiem	Heidebaan
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 137370$ $Y_{\min} = 207349$ $X_{\max} = 137521$ $Y_{\max} = 207453$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Sint-Niklaas, Afdeling 6, Sectie B, nr's 1233t, 1233s Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Kim Aluwé (erkend archeoloog) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarden en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van de bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woonuitbreidingsgebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een omgevingsvergunningsaanvraag voor het verkavelen van gronden waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt ca. 3440 m², vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de omgevingsvergunning. Het plangebied is op dit moment bebost, verder onderzoek kan pas plaatsvinden na ontbossing. De opdrachtgever wenst hiervoor het verkrijgen van de vergunning af te wachten.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Heidebaan te Sint-Niklaas werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en de verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen

1.3.3 Historische context en bekende archeologie vindplaatsen

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek. De recente onderzoeken die voortvloeiden uit archeologienota's zijn geraadpleegd via loket.onroerend.erfgoed.be.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische bronnen, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen die zowel via Geopunt als via het Nationaal Geografisch Instituut (Cartesius) ter beschikking worden gesteld. Bijkomende cartografische bronnen zijn waar relevant bekomen via verder archiefonderzoek.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971, ter beschikking gesteld via Geopunt.

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Introductie tot het projectgebied

1.4.1.1 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Sint-Niklaas, in de provincie Oost-Vlaanderen. Het bevindt zich aan de oostkant van de stad langsheen de Heidebaan/N70 die Sint-Niklaas met Beveren verbindt en talrijke baanwinkels huisvest. Ten noorden van het plangebied ontwikkelde zich een woonwijk rond Zonneken en Ster. Ten zuiden van het plangebied, aan de overzijde van de N70, ligt het provinciaal recreatiedomein “De Ster”.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Geplande werken

1.4.1.2.1 Bestaande toestand

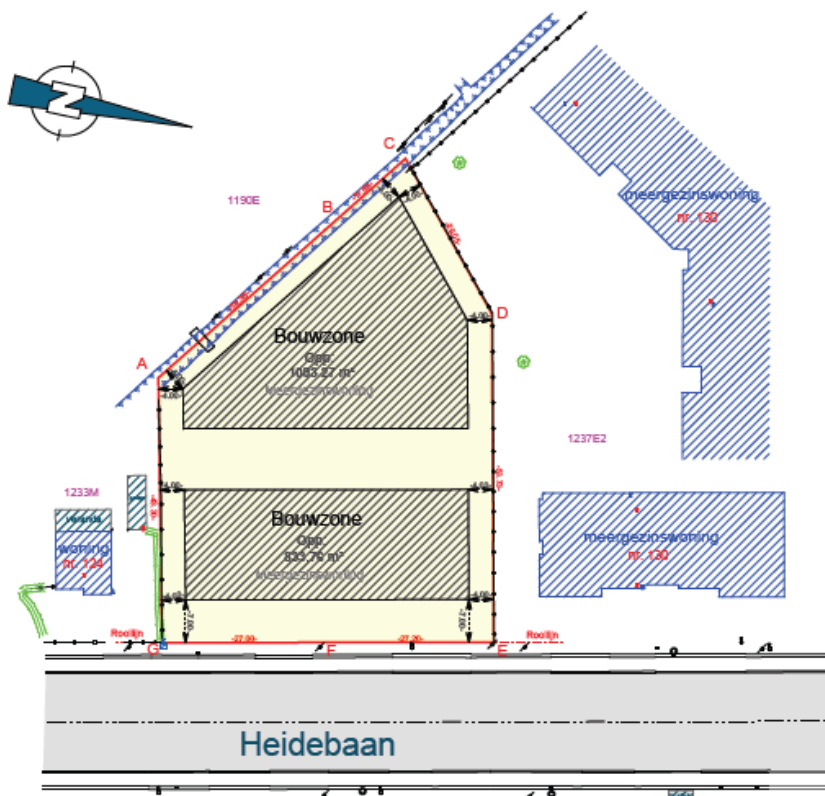
Het plangebied bevindt zich langsheen de Heidebaan/N70 te Sint-Niklaas net ten westen van de drukke rotonde aan de Ster. Het plangebied bevindt zich tussen de woning op Heidebaan 124 en de meergezinswoningen op de Heirbaan 130. Het plangebied zelf is op heden bebost.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4.1.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de realisatie van een verkaveling met twee bouwzones voor meergezinswoningen. Het lijkt geen twijfel dat de geplande werken, het hiermee gepaard gaande werfverkeer en de mogelijke toekomstige ingrepen in de individuele kavels, het potentieel archeologisch niveau over het volledige plangebied bedreigen. Bijgevolg wordt binnen deze archeologienota uitgegaan van een integrale verstoring van het terrein.

Figuur 5: verkavelingsontwerp (Bron: opdrachtgever)

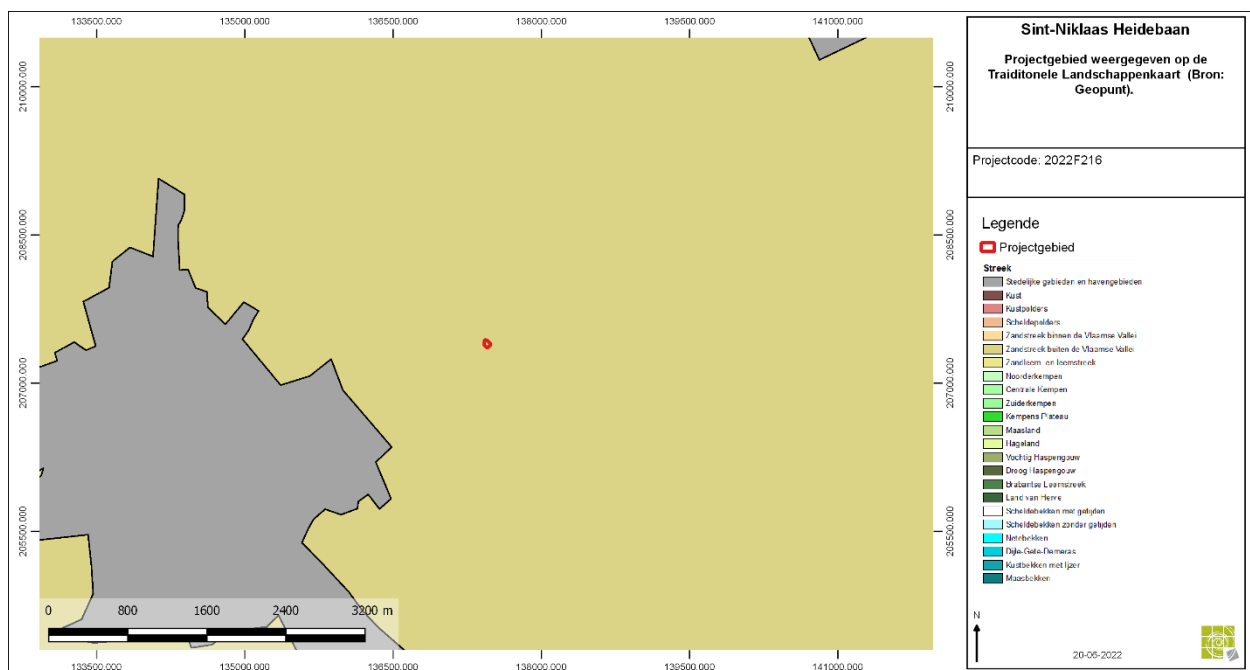
1.4.2 Fysisch geografische en geologische situatie

1.4.2.1 Landschappelijke situering

Het projectgebied is gelegen in de zandstreek buiten de Vlaamse vallei. Het ligt bovendien op een dekzandrug in het uiterste noorden van de Wase Cuesta ten noorden van de Schelde- en Durmevallei. De afwatering van de Cuesta van het Waasland en dus de gronden ten zuiden van het plangebied gebeurt voornamelijk door de Barbierbeek die zuidoostwaarts uitmondt in het Scheldebekken. De lager gelegen gebieden ten noorden van het plangebied wateren via de Uilebeek en de waterloop van de hoge landen af naar het noorden.

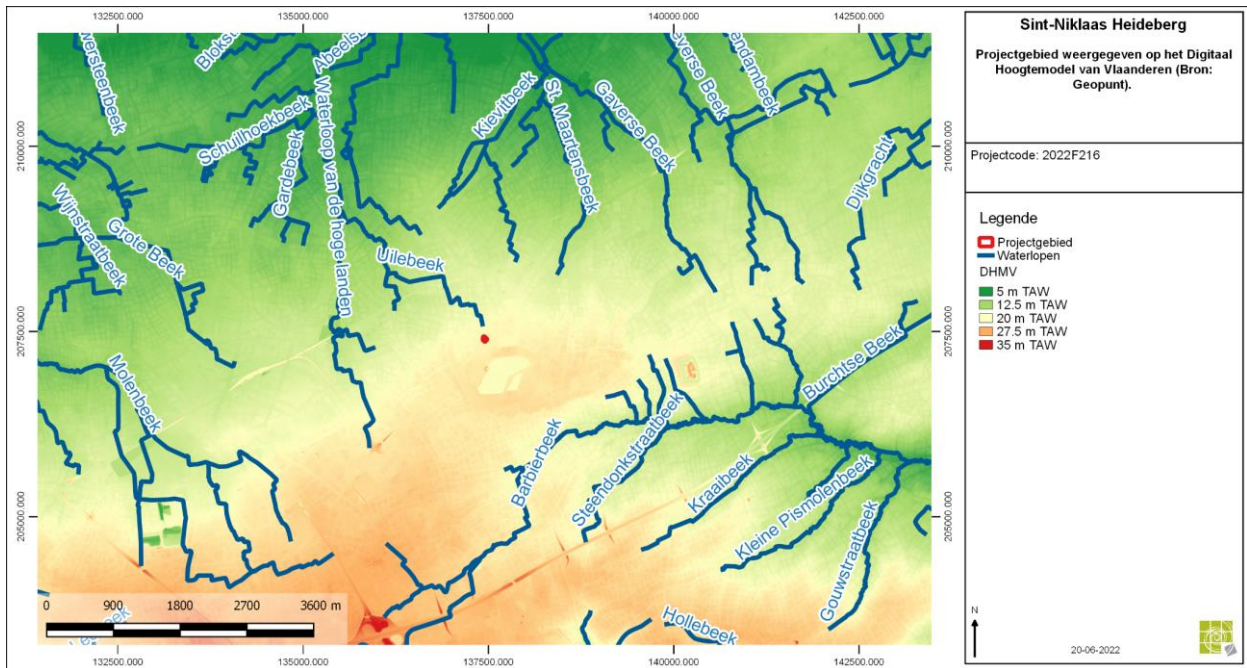
Het plangebied bevindt zich in het uiterste noorden van de Wase Cuesta op de uitloper van de zachte helling van een zandrug. Ten noorden van het plangebied komen voornamelijk lagere gronden voor. Het plangebied zelf ligt op een hoogte van ca. 20-21mTAW. In het noorden en westen wordt het plangebied door een gracht omgeven die meteen het laagste punt vormt rond 19mTAW. Het noordoostelijke deel van het plangebied ligt ca. 1m lager dan het zuidwestelijke deel langsheen de Heidebaan.

Hydrografisch behoort het plangebied tot het Land van Waas, met als deelbekken het Beneden-Scheldebekken.

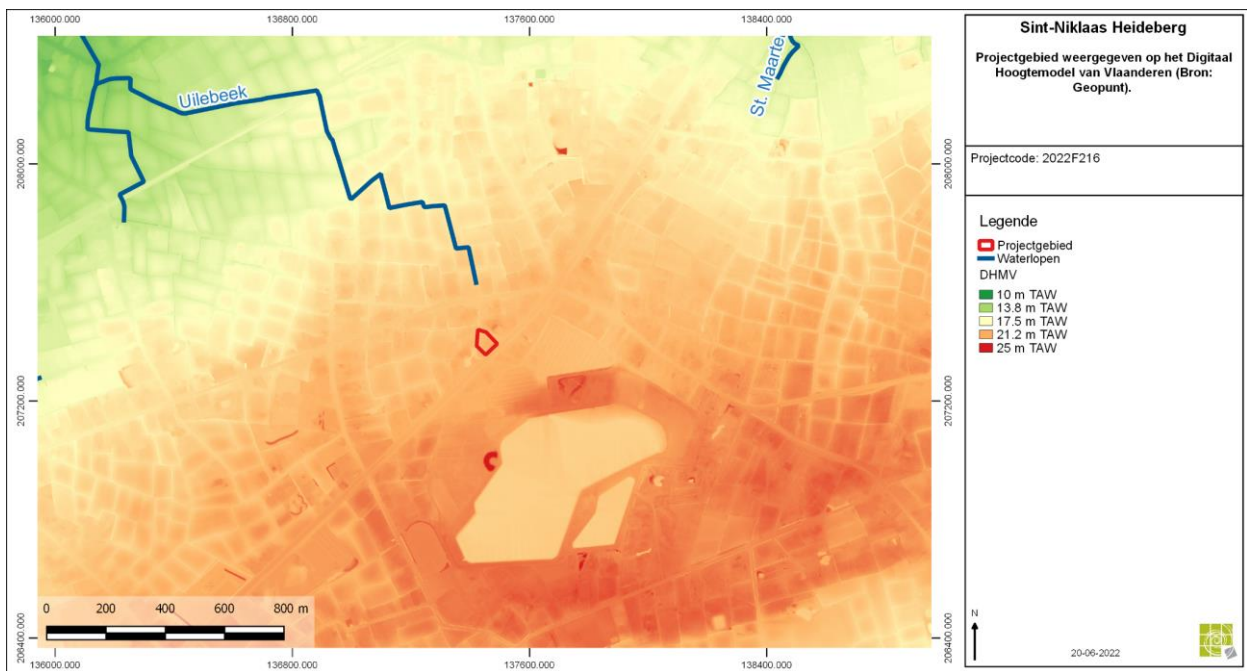

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

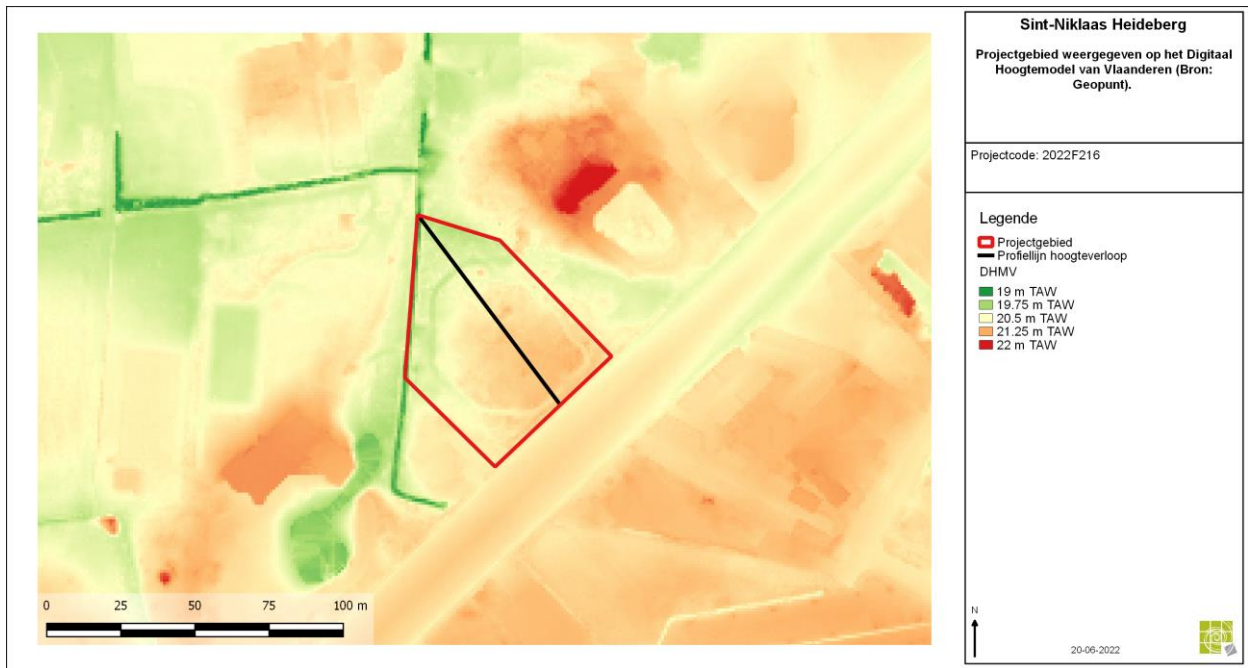

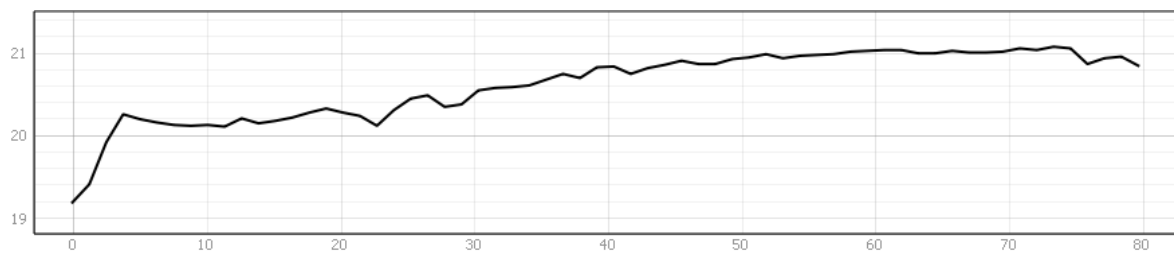
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

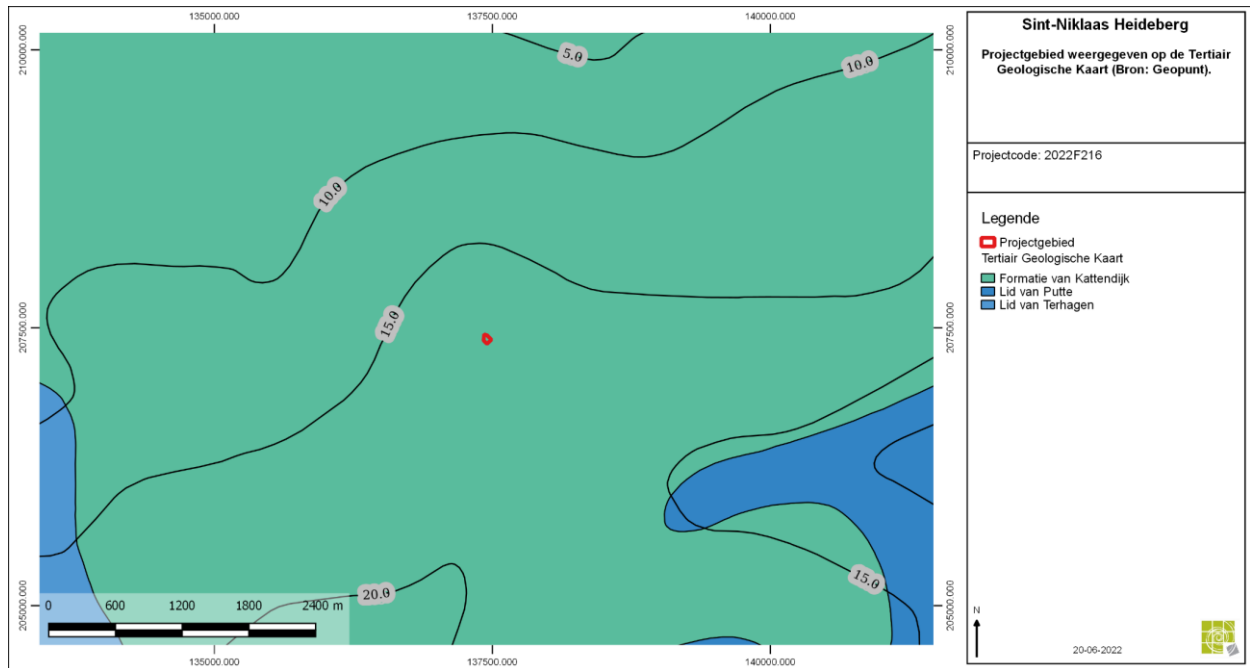
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 10: Hoogteverloop, NW-ZO.

1.4.2.2 Tertiaire lithostratigrafie

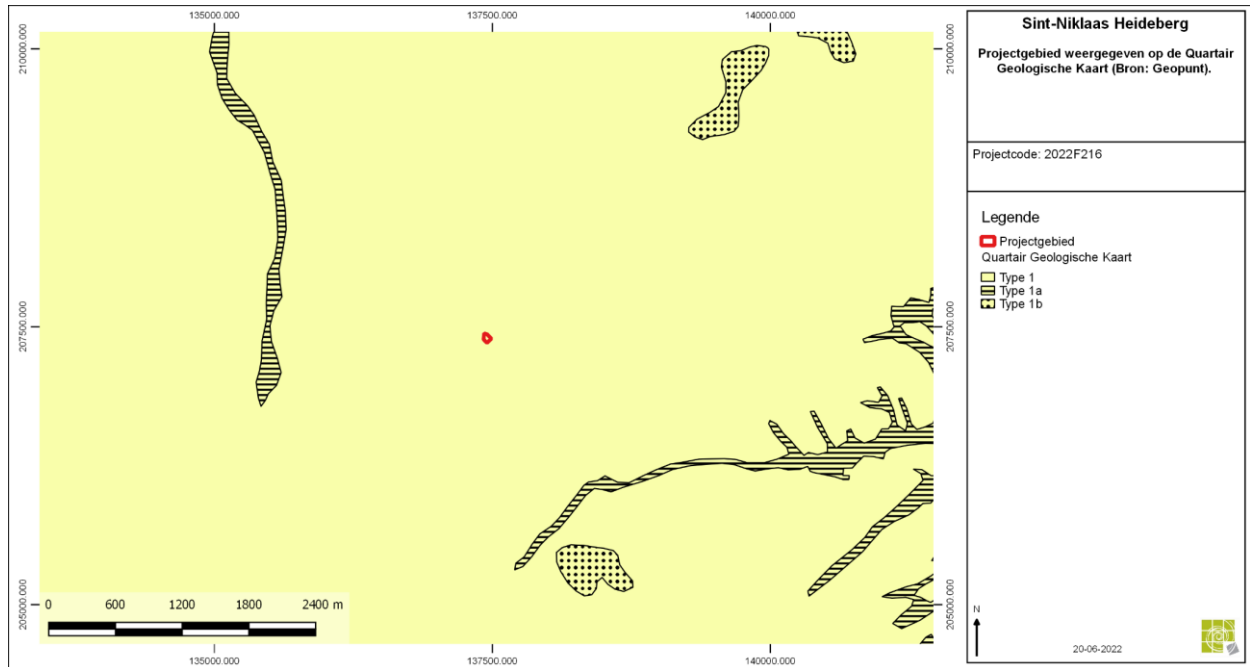
Het projectgebied is gelegen in de **Formatie van Kattendijk**. Het bestaat uit groengrijs tot grijs fijn zand dat glauconiethoudend is, plaatselijk kleihoudend.

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

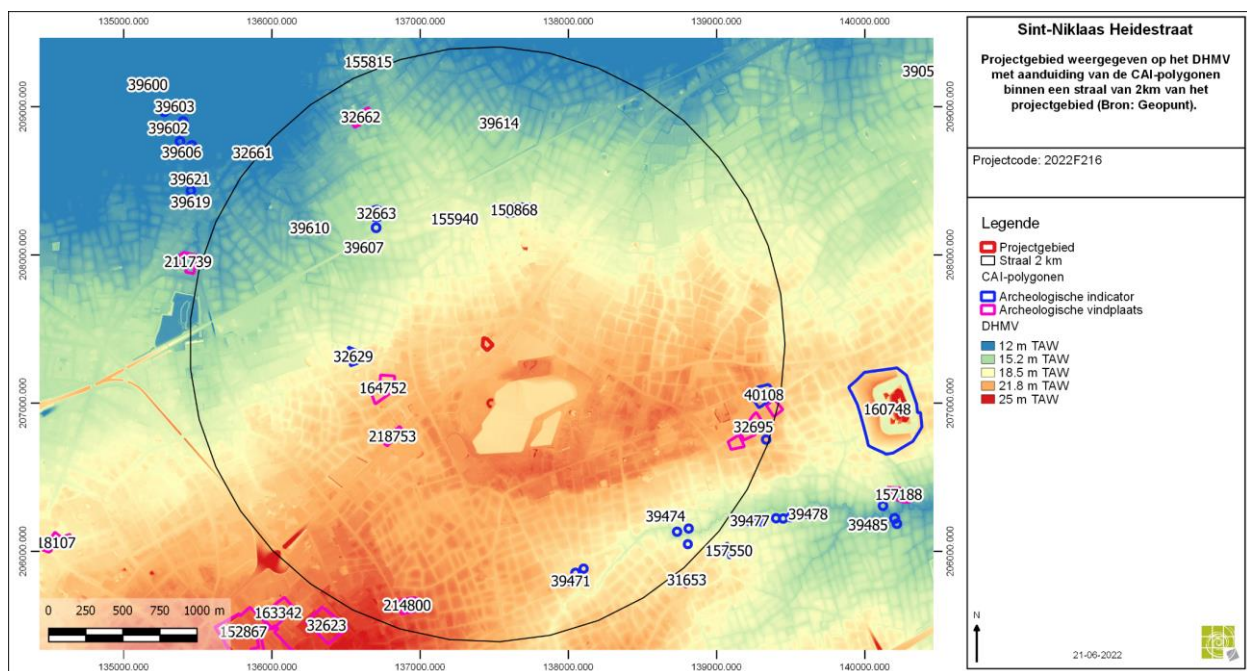
1.4.3 Historische en archeologische voorkennis

1.4.3.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Synthese

De ruime omgeving van het plangebied kent op basis van een groot aantal meldingen van archeologische indicatoren en vindplaatsen een zeer lange bewoningsgeschiedenis die teruggaat tot de prehistorie. Voornamelijk in de lager gelegen zones ten noordwesten en zuidoosten van het plangebied zijn in het verleden bij veldprospecties lithische artefacten ingezameld. Hoewel op een aantal sites enkele vondsten uit het Neolithicum aan het licht kwamen, zijn uit deze periode nog geen sporen herkend. Bij het begin van de 20ste eeuw zou op ca. 1 km ten oosten van het huidige plangebied een groot urnengrafveld uit de Bronstijd opgegraven zijn. Op verschillende plaatsen in het landschap werden nederzettingssporen uit de ijzertijd en Romeinse tijd opgegraven. Regelmatig werden ook sporen van agrarisch landgebruik uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd aangesneden. Kenmerkend bij deze landinrichting zijn de bolle akkers die ook archeologisch meermaals vastgesteld werden.

Overzicht CAI-polygonen

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

32662	<p>Opgraving (1997)</p> <p>Romeinse tijd: gebouw met potstal – greppelsysteem</p> <p>Middeleeuwen: branderskuil</p> <p>Nieuwe tijd: bolle akkers</p> <p>Bron: Van Roeyen J.-P. 1997, Nieuwkerken - Wallenhofwijk, in: Jaarverslag 1997 Archeologische Dienst Waasland, p 18-21</p>
32695	<p>Opgraving (1895-1905)</p> <p>Ijzertijd: potschervan</p> <p>Romeinse tijd: potscherven – sporen van 2 woningen – munten – 10 brandgraven – zwaardgraf - 4 crematiegraven – twee fragmenten van een gietkroes</p>
164752	<p>Opgraving (2013)</p> <p>Neolithicum: 21 artefacten</p> <p>IJzertijd: Nederzetting, met hoofdgebouw type Haps/ Oss 4a, plattegronden van 12 bijgebouwen (o.a. 4 spiekers), enkele palenrijen, kuilen, en waterput.</p> <p>Romeinse tijd: verspreide vondsten, houtskoolrijke kuilen</p> <p>Late middeleeuwen: Sporen van beakking, eergetouwsporen en afwateringsgreppels</p> <p>Bron: Bakx R., Smeets M. 2014: Het archeologisch onderzoek aan de Eekhoornstraat te Sint-Niklaas, Archeo-rapport 211, Kessl-Lo.</p>
214800	<p>Vooronderzoek met ingreep in de bodem (2016)</p> <p>Nieuwste tijd: kuil, bakstenen structuren en greppels</p> <p>Bron: Krug C., Verbeke E., Hertoghs S. 2016: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem, Sint-Niklaas Passtraat, BAAC Vlaanderen Rapport 261, Gent.</p>
218753	<p>Vooronderzoek met ingreep in de bodem (2015)</p> <p>Nieuwe tijd: gracht bij bolle akker en langwerpige sporen die geïnterpreteerd worden als ploegsporen</p> <p>Bron: Van Neste Th., Lauwers B., Plyson A. 2016: Sint- Niklaas - Heidebaan 2015: prospectie met ingreep in de bodem, Rapporten van de Archeologische Dienst Waasland - cel Onderzoek, 7, Sint-Niklaas.</p>

II. Archeologische indicatoren

Veldprospecties

39451	Veldprospectie (2004) Steentijd: 2 vondsten
39470	Veldprospectie (2004) Steentijd: 3 vondsten Romeinse tijd: Gallo-Romeins?
39471	Veldprospectie (2004) Steentijd: 163 vondsten
39472	Veldprospectie (2004) Steentijd: 34 vondsten
39473	Veldprospectie (2004) Steentijd: 72 vondsten
39474	Veldprospectie (2004) Steentijd: 1 vondst
39475	Veldprospectie (2004) Steentijd: 1 vondst
39476	Veldprospectie (2004) Steentijd: 27 vondsten
39607	Veldprospectie (2004) Steentijd: 10 vondsten
39610	Veldprospectie (2004) Steentijd: 13 vondsten
39611	Veldprospectie (2004) Steentijd: 7 vondsten
39612	Veldprospectie (2004) Steentijd: 2 vondsten
39614	Veldprospectie (2004) Steentijd: 37 vondsten

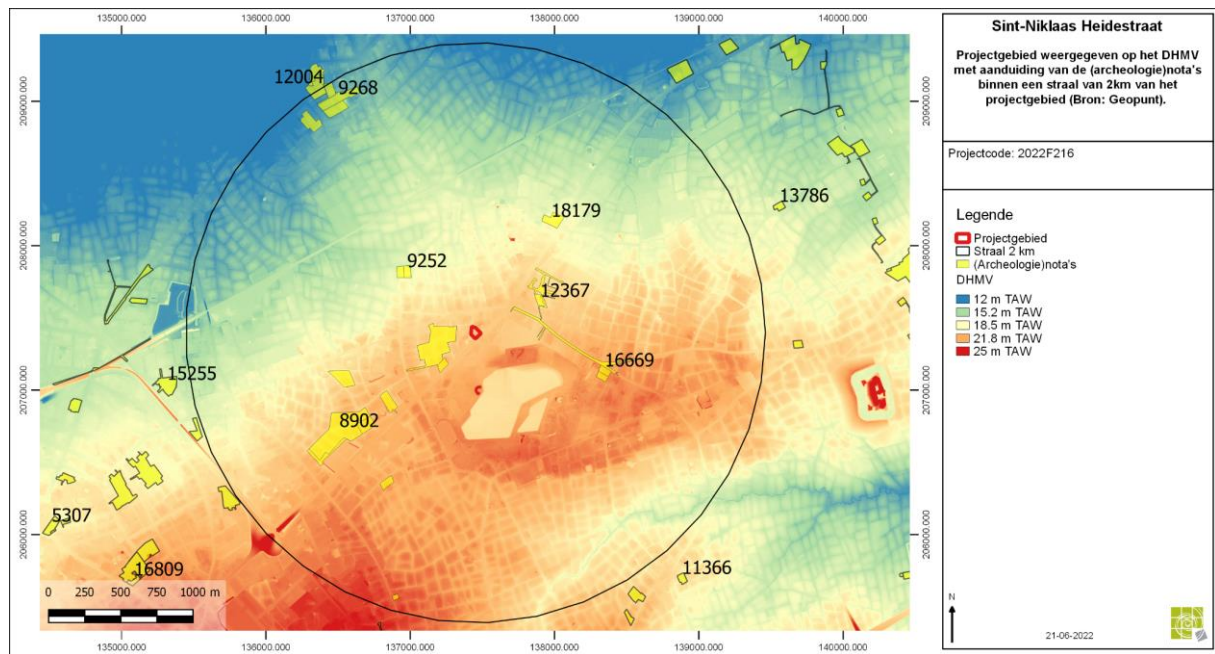

Onbepaald en andere

32629	Erfgoedonderzoek Laat-Romeinse tijd: bronzen fibulae
32663	Onbepaald Romeinse tijd: 8-tal brandgraven, niet ver van deze plaats zijn nog urnen gevonden - ook een gesp en koperen voorwerpen, wit, zwart en rood aardewerk
40108	Toevalsvondst (1885-1911) Steentijd: 10-tal vuurstenen werktuigen en gepolijst bijltje Neolithicum: klokbeker Bronstijd: grafveld met minstens 100 urnengraven Bron: DEWULF M., 1966: Het grondgebied van Sint-Niklaas van in de prehistorie tot in de Romeinse tijd. In: Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas, 1966, 69, p 15, p 23
150868	Evaluerend terreinonderzoek (2008) Onbepaald: kolenbrandrij Bron: Van Vaerenbergh J., 2010. Register van terreinwerkzaamheden 2008, onuitgegeven rapport.
150869	Evaluerend terreinonderzoek (2008) Onbepaald: onverharde weg met 2 parallelle grachten Bron: Van Vaerenbergh J., 2010. Register van terreinwerkzaamheden 2008, onuitgegeven rapport.
155940	Toevalsvondst (1969) Neolithicum: gepolijste stenen bijl Bron: Dewulf M. 1972, Archeologische vondsten in het Land van Waas, in: Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas vol. 75, pp. 259-266

Overzicht recent onderzoek dat nog niet is opgenomen in de CAI

In de omgeving van het projectgebied werden in het verleden reeds verschillende archeologienota's opgesteld waarbij reeds een vervolgonderzoek werd uitgevoerd. Deze nota's worden hieronder verder besproken.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de (archeologie)nota's binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).

ID 8902 – Sint-Niklaas Heidebaan-Noord – PIB 2018

De aanwezige greppels en grachten wijzen enkel op agrarische activiteiten die vermoedelijk pas vanaf de volle of late middeleeuwen gedateerd kunnen worden. Algemeen kan gesteld worden dat er binnen het projectgebied geen sprake is van relevant archeologisch erfgoed.

ID 9252 – Sint-Niklaas Nieuwkerken Zonnestraat – VAB/PIB 2018

Bij het verkennend archeologische booronderzoek werden geen lithische artefacten opgeboord. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden enkel recente verstoringen aangetroffen in de oostelijke en de zuidwestelijke hoek van het projectgebied.

ID 9268 – Sint-Niklaas Nieuwkerken Gemeentepark – PIB 2018

Bij het proefsleuvenonderzoek werden 59 archeologisch relevante sporen aangetroffen. Het betrof hier (paal)kuilen, crematiegraven, grachten en greppels. Enkele van deze sporen konden op basis van handgevormd ruim gedateerd worden in de metaaltijden of de Gallo-Romeinse periode. Het feit dat de meeste sporen gelijkaardige vullingen en aflijningen hadden, doet vermoeden dat de sporen binnen dit projectgebied uit dezelfde periode stammen. Een archeologische opgraving werd geadviseerd.

ID 12004 – Sint-Niklaas Turkyen – PIB 2019

Het aangetroffen sporenbestand wordt algemeen gefaseerd in twee perioden, namelijk de metaaltijden en/of Romeinse periode en de late middeleeuwen/post-middeleeuwse periode. Er werden voornamelijk kuilen en paalkuilen aangetroffen, met verspreid ook grotere kuilen,

greppels en een gracht. In de zuidwestelijke zone werd in een kijkvenster een plattegrond van een bijgebouw (spieker?) gevonden. Een archeologische opgraving werd geadviseerd.

ID 12367 – Sint-Niklaas Pastoor Copstraat – PIB 2019

Binnen het projectgebied werden bij het proefsleuvenonderzoek enkel sporen aangetroffen die toegewezen konden worden aan de aanleg en het gebruik van de bolle akkers, alsook aan jongere (beperkte) bodemingrepen. Er werden geen archeologisch relevante sporen aangetroffen.

ID 16669 – Sint-Niklaas Vossekotstraat – PIB 2020

Er werden tijdens het proefsleuvenonderzoek geen archeologische sporen aangetroffen.

ID 18179 – Sint-Niklaas Grote Baan 80– PIB 2021

Er werden tijdens het proefsleuvenonderzoek geen archeologische sporen aangetroffen.

1.4.3.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Het onderzoeksgebied bevindt zich op het grondgebied van Sint-Niklaas. Archeologische vondsten wijzen op ononderbroken bewoning sinds de prehistorische tijd. Vermoedelijk in de 12de eeuw ontstond een bewoningskern rond de huidige Grote Markt. Reizende handelaars vestigen zich naast de agrarische bevolking op de zandige glooiing aan het kruispunt van enkele belangrijke handelswegen. De eerste vermelding van Sint-Niklaas dateert echter uit 1217 waarin de stichting van een nieuwe parochie wordt beschreven. Sint-Niklaas was voornamelijk in de 18de-19de eeuw een belangrijk centrum voor de weef- en breigoednijverheid.

Tot de eerste helft van de 19de eeuw bleef rond de stad een grote agrarische zone aanwezig. Pas door de aanleg van de spoorweg van Antwerpen naar Gent in 1844, werd voor het eerst een ander deel van het grondgebied van straten voorzien. Anderzijds begon men in de jaren 1860 aan de uitbreiding van de hospitalen en rusthuizen. Na de tweede wereldoorlog kwam de rechtstreekse verbinding van het stadscentrum met de rijksweg tot stand. In de jaren zestig en zeventig werd voornamelijk aandacht besteed aan de aanleg van industrieparken buiten de stadskern.¹

¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Sint-Niklaas [online] <https://id.erfgoed.net/themas/13936> (Geraadpleegd op 21-06-2022)

1.4.3.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

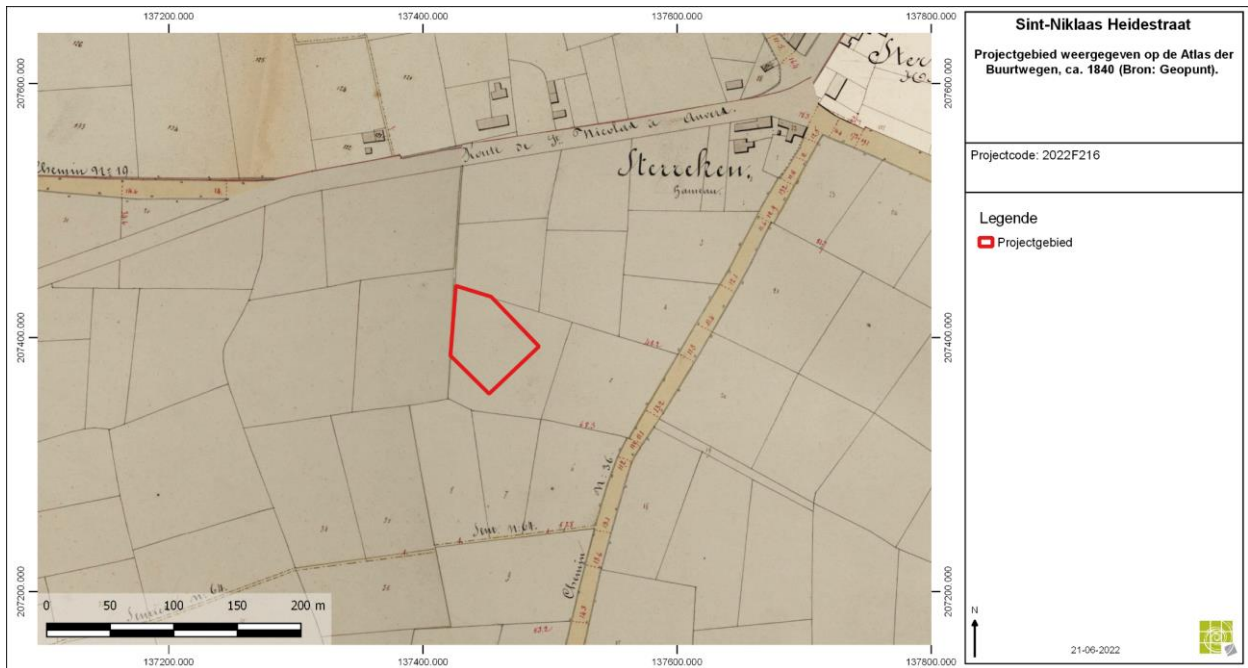
Op de 18de-eeuwse Ferrariskaart wordt het plangebied weergegeven ten zuiden van het gehucht “Het Vossenkot” en ten westen van het “Bosmanhoeck Bosch”. Het plangebied zelf is op dat moment in gebruik als akkerland en omvat delen van 2 verschillende percelen die door een bomenrij van elkaar werden gescheiden. Op de 19de-eeuwse kaarten verandert er weinig. Het plangebied bevindt zich nog steeds ten zuiden van het gehucht dat nu de naam “Sterhoek” of “Sterreken” draagt. Het plangebied maakt nu wel deel uit van eenzelfde perceel en ligt nog steeds te midden van de akkergronden. Er is nog geen spoor te bekennen van het wegtracé van de Heidebaan.

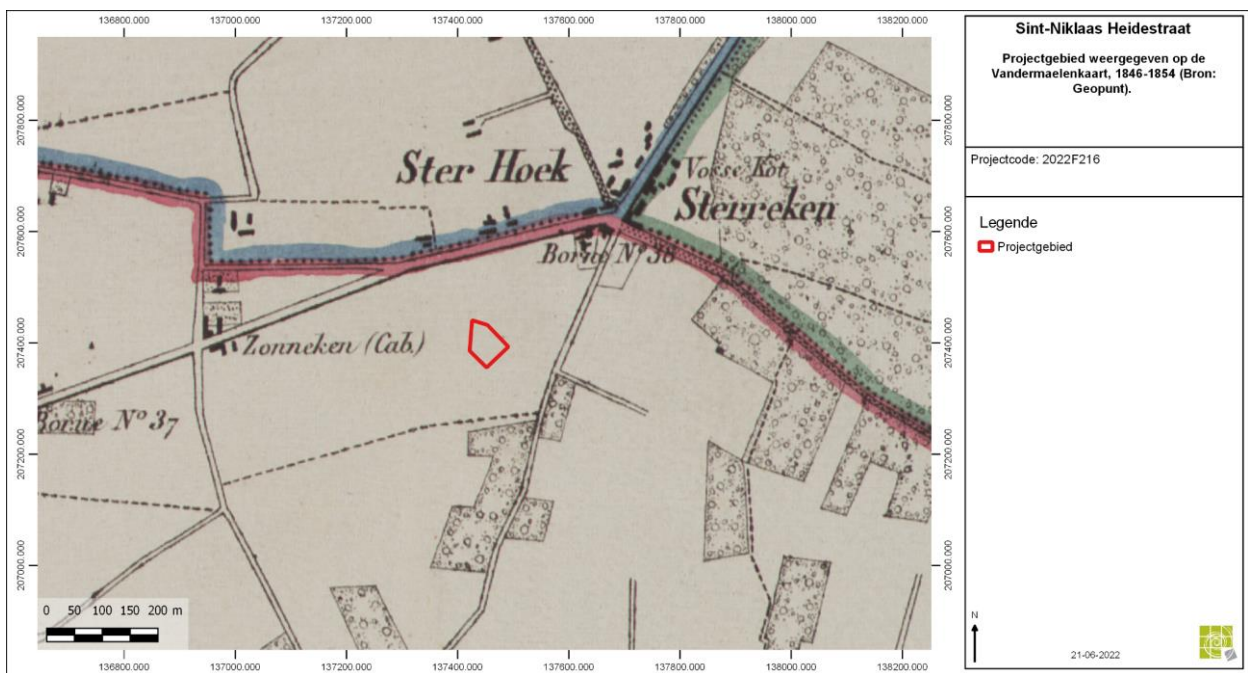
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

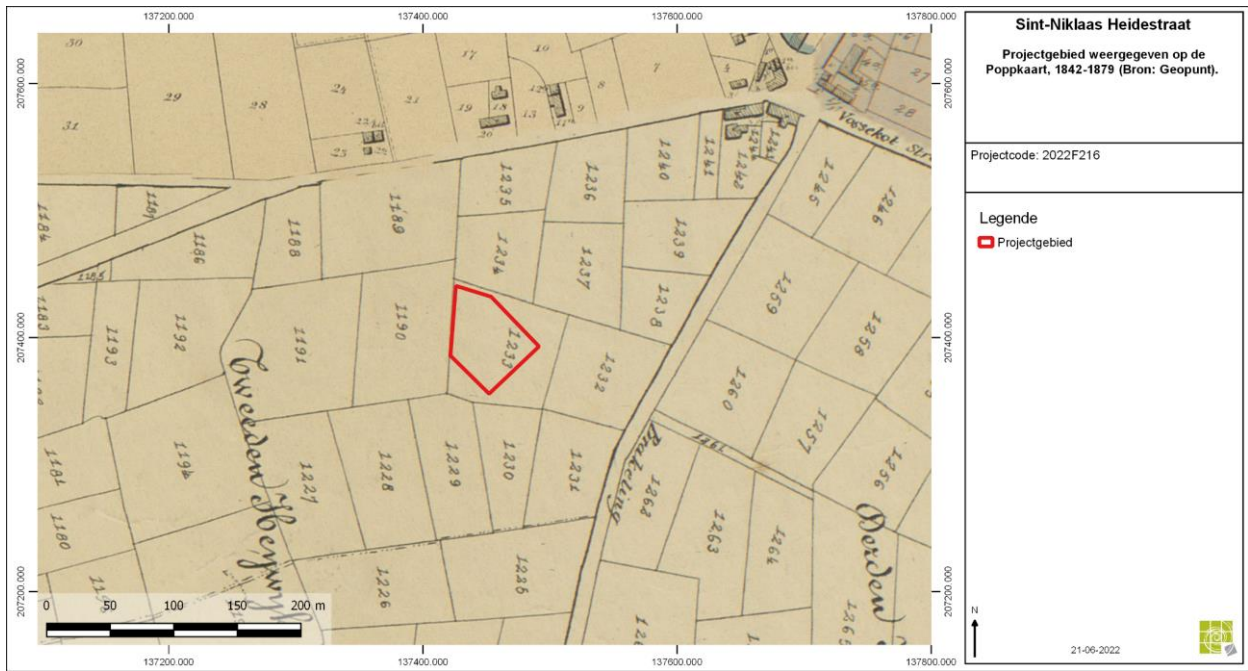

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.4.3.4 Huidige gebruik en verstoringen

Het huidige wegtracé van de Heidebaan werd aangelegd in het midden van de 20ste eeuw en verschijnt voor het eerst op een orthofoto uit 1947-1954 die raadpleegbaar is via Cartesius. Hierop wordt het plangebied zelf nog als akker weergegeven. Op de orthofoto uit 1971 is het plangebied als een beboste zone naast de Heidebaan weergegeven. Hoewel de percelen naast het plangebied doorheen de tijd van bebouwing worden voorzien, blijft het plangebied zelf tot op heden bebost.

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant een nieuwe verkaveling (ca. 3440m²) met twee bouwzones voor meergezinswoningen op een bebost perceel langs de Heidebaan te Sint-Niklaas.

Het plangebied bevindt zich in het uiterste noorden van de Wase Cuesta, op een zacht hellende zandrug. De afwatering van de Cuesta en dus de gronden ten zuiden van het plangebied gebeurt voornamelijk door de Barbierbeek die uitmondt in het Scheldebekken. Ten noorden van het plangebied komen voornamelijk lagere gronden voor die via de Uilebeek en de waterloop van de Hoge Landen ontwateren richting het noorden. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied een profielopbouw weer bestaande uit eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen of hellingsafzettingen van het Quartair die rusten op de afzettingen van het Tertiair. De bodemkaart geeft op het onderzoeksgebied een droge, niet gleyige zandbodem met structuur B horizont weer.

Het cartografisch materiaal geeft in de 18de en 19de eeuw een landelijke omgeving weer. Het plangebied is in gebruik als akker ten zuiden van het gehucht “Vossenkot” of “Sterreken” en ten westen van een groot bosgebied. Het huidige wegtracé van de Heidebaan werd pas aangelegd in het midden van de 20ste eeuw. Minstens vanaf begin jaren 1970 is een bos op het plangebied aanwezig. Ondanks het grote aantal baanwinkels en woningen langsheen de Heidebaan, bleef het plangebied tot op heden bebost.

De ruime omgeving van het plangebied kent op basis van een groot aantal meldingen van archeologische indicatoren en vindplaatsen een zeer lange bewoningsgeschiedenis die teruggaat tot de prehistorie. Voornamelijk in de lager gelegen zones ten noordwesten en zuidoosten van het plangebied zijn in het verleden bij veldprospecties lithische artefacten ingezameld. Hoewel op een aantal sites enkele vondsten uit het Neolithicum aan het licht kwamen, zijn uit deze periode nog geen sporen herkend. Bij het begin van de 20ste eeuw zou op ca. 1 km ten oosten van het huidige plangebied een groot urnengravelveld uit de Bronstijd opgegraven zijn. Op verschillende plaatsen in het landschap werden nederzettingssporen uit de ijzertijd en Romeinse tijd opgegraven. Regelmatig werden ook sporen van agrarisch landgebruik uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd aangesneden. Kenmerkend bij deze landinrichting zijn de bolle akkers die ook archeologisch meermaals vastgesteld werden.

Concreet dient ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologische erfgoed. De verwachting bestaat uit zowel artefactensites als resten van bewoning, begraving of andere activiteiten in de vorm van bodemsporen. In de eerste plaats dient er een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd te worden. Mocht hieruit blijken dat bodemhorizonten aanwezig zijn die kunnen wijzen op betere bewaringsomstandigheden m.b.t. artefactensites dan dienen deze bemonsterd te worden in een verkennend grid. In het geval van een positieve staalname wordt dit onderzoek aangevuld met waarderende archeologische boringen en/of testvakken. In functie van erfgoed bestaand uit bodemsporen is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte manier om eventueel aanwezige sporen in kaart te brengen en de impact van de geplande werken hierop in te schatten.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2022

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

NGI Cartesius

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

